

تعریف روایت

مجموعه‌ای است از تجربه‌ها و داستان‌هایی که خود فرد یا شخصی دیگر به‌صورت شفاهی یا مکتوب نقل می‌کند. روایت از نظر لغوی یعنی حکایت و بازگفت. راوی هم به گوینده و داستان‌سرا گویند.

تعریف تأمل

- نگاه نزدیک و انتقادی به اتفاقات و بازنگری تجربه است.
- فرایندی است که طی آن فرد با افزایش درک و فهم خود از پیچیدگی‌های عملش، موجب پیشرفت و توسعه خود می‌شود.
- ابزاری است برای تبدیل تجربه‌های مبهم و پراکنده به تجربه‌های روشن و منسجم.

«و به‌طور قطع تأمل عامل رشد و بالندگی معلم است.»

تعریف روایت‌نگاری تأملی

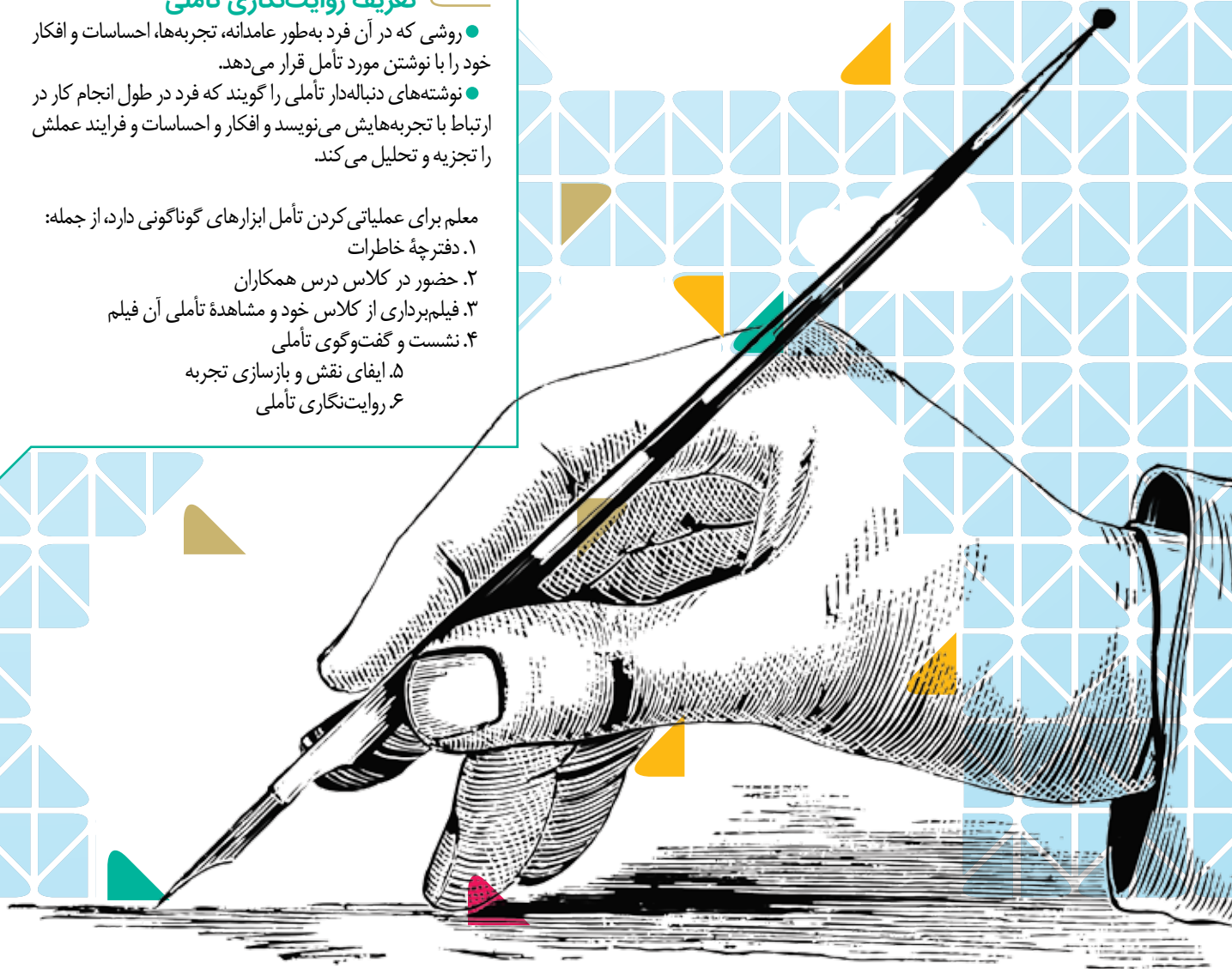
- روشی که در آن فرد به‌طور عامدانه، تجربه‌ها، احساسات و افکار خود را با نوشتن مورد تأمل قرار می‌دهد.
- نوشته‌های دنباله‌دار تأملی را گویند که فرد در طول انجام کار در ارتباط با تجربه‌هایش می‌نویسد و افکار و احساسات و فرایند عملش را تجزیه و تحلیل می‌کند.

معلم برای عملیاتی کردن تأمل ابزارهای گوناگونی دارد، از جمله:

۱. دفترچه خاطرات
۲. حضور در کلاس درس همکاران
۳. فیلم‌برداری از کلاس خود و مشاهده تأملی آن فیلم
۴. نشست و گفت‌وگوی تأملی
۵. ایفای نقش و بازسازی تجربه
۶. روایت‌نگاری تأملی

روایت‌نگاری تأملی

نفیسه ونکی

در روایت‌نگاری تأملی افراد به عمد و به‌طور آگاهانه تجربه‌ها، افکار و احساسات خود را با نوشتن مورد تأمل قرار می‌دهند.

چگونگی روایت‌نگاری تأملی

الف) ساختارمند
ب) بدون ساختار

الف) ساختارمند

به‌طور کلی سبک ساختارمند توصیه می‌شود، ولی در این سبک نیز نظرات متفاوتی وجود دارند.

۱. برای نوشتن روایت تأملی ساختارمند پاسخ به سه سؤال مطرح می‌شود:

- چه کار کردم؟
- چرا این کار را کردم؟
- چگونه می‌توانستم این کار را بهتر انجام بدهم؟

۲. مدل بعدی دو گام دارد:

- گام ۱. نوشتن تجربه‌ها همراه با احساسات، کامیابی‌ها و ناکامی‌ها، به‌صورت کاملاً غیررسمی و بلافاصله بعد از تجربه.
- گام ۲. بازخوانی نوشته ابتدایی و نوشتن «نوشته تکمیلی»، شامل تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری.

ب) بدون ساختار

کنشگر می‌تواند هر آنچه را در مورد تجربه‌اش برایش مهم است، در روایت خود بنویسد و افکار و احساسات و تجربه‌های خود را با نگارشی غیررسمی بیان کند. برای مثال، در برنامه کارورزی دانشجویان دانشگاه سیدنی برگه‌ای تعبیه شده است شامل دو سؤال که بعد از هر تجربه کلاسی باید پر شود.

۱. تدریس و کارها چگونه پیش رفت و اقدامات من در یادگیری بچه‌ها چه تأثیری داشت؟
۲. اگر درس را دوباره تدریس کنم، کجای آن را تغییر می‌دهم و این تغییرات در یادگیری دانش‌آموزان چه تأثیری خواهند داشت.

فهرستی از باید‌ها و نباید‌ها در روایت‌نگاری تأملی

باید‌ها: روایت‌نگاری تأملی عبارت است از:

۱. گزیده‌ای از یک تا سه رویداد خاص.
۲. شرح ذهنی، درونی و شخصی.
۳. جست‌وجوی الگوها.
۴. پرسیدن چرایی‌ها.
۵. ارتباط بین عمل و نظر (اندیشیدن در مورد نظریه‌ها و نحوه اعمال آن‌ها در عمل).

نباید‌ها: روایت‌نگاری تأملی چنین نیست:

۱. فهرستی از فعالیت‌های روزانه.
۲. گزارشی عینی.
۳. کلیاتی از اتفاقات و حوادث روز.
۴. پرسیدن چه؟ چه وقت؟ چگونه؟
۵. منفصل از درس‌های دیگر.

تأثیرات و سودمندی‌های روایت‌نگاری تأملی

۱. فرصت توسعه دانش حرفه‌ای شخصی: روایت‌نگاری تأملی ابزاری است مفید برای واکاوی تجربه خود. نقاط قوت و ضعف کار را نشان می‌دهد و اگر این کار دنباله‌دار باشد، باعث می‌شود در روایت‌های بعدی باز ضعف خود را رصد کند.

۲. تأملات ناخودآگاه حین عمل، در رسیدن به خودآگاهی در هنگام روایت‌نگاری: روایت‌نگاری فرصتی است که افراد را نسبت به کنش‌های عملی خود هوشیار می‌کند و به کشف دانش عملی شخص می‌انجامد.

۳. ایجاد نظم ذهنی و دستیابی به راه حل: احاطه و تسلط فرد را بر عملش بیشتر می‌کند و این اشراف بر عمل، به فرایند حل مسئله کمک می‌کند. چرا؟ زیرا نوشتن باعث می‌شود فرد از عمل خود فاصله بگیرد و به آن آگاهی بیشتری پیدا کند.

۴. فرصت ارتباط نظریه و عمل:

الف) تجزیه و تحلیل اتفاق‌ها سبب می‌شود فرد به مراجع علمی مراجعه کند و به نظریه‌های مختلف توجه بیشتری داشته باشد.
ب) در نگارش‌های تأملی اتفاقات را با نظریه‌ها و مطالب علمی مقایسه و تحلیل می‌کنیم.

۵. زمینه‌ساز تعامل حرفه‌ای با دیگران:

۶. خودآگاهی از فرایند و کمک به رشد عامدانه: یکی از تجربه‌کنندگان روایت‌نگاری تأملی می‌گوید: هر پار با خواندن روایت‌هایم متوجه می‌شوم پخته‌تر شده‌ام و این واقعا حس خوبی است.

۷. کسب توانمندی در زمینه نوشتن.

چالش‌ها و محدودیت‌های روایت‌نگاری تأملی

۱. موانع عملی (زمان نبر بودن):
۲. موانع احساسی (سخت بودن رویارویی با تجربه‌های توأم با شکست).

منابع

۱. مهرمحمدی، محمود؛ ملکی، صفری (۱۳۹۶). روایت‌نگاری ابزار تأمل و بالندگی حرفه‌ای. فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی. سال پنجم، شماره ۱۰.
۲. ملکی، صفری (۱۳۹۵). روایت‌نگاری تأملی. مجله رشد مدرسه‌فردا. دوره سیزدهم.